

פרוזבול בסוף ששית או שביעית

ראה טו, א-ב

א מקץ שבע-שנים תעשה שמטה.

ב וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברהו לא-יגש את-רהו ואת-אחיו כי-קרא שמטה לה'.

משנה גיטין לד, ב

הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם.

תוספתא שביעית פ"ח הי"א

אימתי כותבין פרוזבול ערב ראש השנה של שביעית [ויש גורסים: של מוצאי שביעית].

רא"ש גיטין פרק ד

יח ותניא בתוספתא (דשביעית פ"ח) אימתי כותבין עליו פרוזבול ער"ה של שביעית והוא הדין קודם ולא בא למעט אלא בשנה שביעית. ואף על גב דשביעית אינה משמטת אלא בסופה אפי' הכי אין כותבין פרוזבול.

כ והא דאין כותבין פרוזבול בשביעית אף על פי שאינה משמטת אלא בסופה נראה לפרש הטעם ע"פ המקראות מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו, מפשטיה דקרא ילפינן דאין שביעית משמטת אלא בסופה כדכתיב מקץ שבע שנים תעשה שמטה וזה דבר השמטה שאינו אלא בסוף השבע שמוט כל בעל משה ידו, אבל מיד כשהתחלה שנת השמיטה אין בית דין בודקין לגבות שום חוב וגם המלוה בעצמו אין לו ליגוש הלוח דכתיב לא יגוש את אחיו ואת רעהו כי קרא שמטה לה' מיד שנכנסה השמיטה לא יגוש, אבל אם יפרע הלוח מעצמו אין צריך לומר משמט אני. וכמו שאין נזקקין לגבות החוב כך אין נזקקין לכתוב פרוזבול מיד כשנכנסה שביעית.

טור חו"מ סימן סז

ואין כותבין אותו אלא עד סוף שנה ששית. נכנסה שנה שביעית אף על פי שאין משמטת עדיין אלא בסופה אפילו הכי אין כותבין אותו.

שולחן ערוך חו"מ סימן סז

ל אין שביעית משמטת כספים אלא בסופה, לפיכך המלוה את חבירו בשביעית עצמה, גובה חובו כל השנה בבית דין, וכשתשקע חמה בליל ראש השנה של מוצאי שביעית אבד החוב.

שוע"ר הלכות הלואה סעיף לו

וזמן הפרוזבול הוא לכתחלה בסוף הששית לפני ראש השנה של שביעית, שאף ששביעית אינה משמטת אלא בסופה שנאמר מקץ שבע שנים תעשה שמטה, יש אומרים (רא"ש. טור) שמשנכנסה שנת השביעית אסור לתבוע חוב שנאמר לא יגוש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה לה' מיד שקרא שמטה לה' לא יגוש אלא כשהלוח פורע לו מעצמו אינו צריך לומר משמט אני כמו שצריך לומר אחר שביעית שנאמר וזה דבר השמטה שמוט וגו' שצריך לדבר השמטה השמטה בפה וזהו מקץ שבע שנים. ואם לא עשה פרוזבול בסוף ששית יעשה בשביעית עד ראש השנה של מוצאי שביעית (רמב"ם. שו"ע).

תורת מנחם כרך ו, תשי"ב ח"ג ע' 189

לאחר תפלת שחרית וסדר התרת נדרים – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א: כיון שעומדים אנו בסיומה של שנת השמיטה – צריכים לומר גם את נוסח הפרוזבול שהובא בשו"ע רבינו הזקן: "הריני מוסר לכם כל החובות שיש לי שאגבה אותם כל זמן שארצה".

תורת מנחם כרך כו, תשי"ט ח"ג ע' 243

שנה זו היתה גם שנת השמיטה. והנה, אף שלדעת אדמו"ר הזקן ז"מן הפרוזבול הוא לכתחילה בסוף הששית לפני ר"ה של שביעית, ובדאי עשו כן, מכל מקום, הרי במשך השנה השביעית ניתוספו עוד חובות.

אוצר מנהגי חב"ד, אלול ע' מא

בערב ר"ה תשל"ד ובערב ר"ה תשמ"א לא אמר הרבי את נוסח הפרוזבול ... אך בערב ר"ה תשמ"ח שוב אמר את נוסח הפרוזבול, ואמר אז טעמו, שרוצה לצאת גם ידי הדיעה שצריך לעשותו בסוף שביעית.

במענה לשאלה, כשעושין פרוזבול בסוף השנה השישית, מה עם ההלוואות של השנה השביעית, השיב כ"ק אדמו"ר זי"ע (בד' תשרי תשי"ט): אלו שקבעו זמן לפרעון, אין שמיטה משמטת (באם הזמן באמצע השנה – הרי זה תנאי מפורש על-מנת שלא ישמט, כשו"ע אדמו"ר הזקן סעיף לה). ושכלי קביעות זמן ולווה יותר משלושים יום לפני סוף שנת השמיטה – יעשה פרוזבול בשביעית. וצ"ע לדעת הרא"ש והטור, הלוואות אלו מאי תקנתן, כיון שלדידהו אין כותבין פרוזבול בשביעית.